

શ્રી ગણેશાય નમઃ

“જનના જન્મભૂમિશ્ચ સ્વર્ગાદપિ ગરિયસિ”

૧૨૨૨ ૩૦-૧૦-૧૯૨૨
રા' નવધણ
નાટકનાં ગાયનો.

શ્રી મનોહર નાટક સમાજ માટે.

પ્રયોજક

અમૃતલાલ એમ. આર. અસારામ મોહ. (ચારબી)

પ્રકાશક

એમ. આર. મહેતા. (વાંકાનેર.)

તથા

આર. બી. મહેતા. (અમદાવાદ.)

આવૃત્તિ ૨ છ.

પ્રત ૧૦૦૦

સંવત ૧૯૭૮.

સને ૧૯૨૨

[સર્વ હક પ્રકાશકને સ્વાધીન]

મુદ્રિત્ર ગણ આના.

જાહેર ખબર.

તદન વનરપતીથી બનલેલી દેશી દવાઓ લથ,
સંઘ્રહણી, કંઠમાળ, હરસ, ઉપદશ, પ્રમેહ, વીગેરે દર-
દોની દવા સાથે ઉક્ત બનાવી આપવામાં આવે છે.
જાતે મળવાથી ઘણાજ ફાયદો થશે.

ચતિ ઓપવાલય.

માલીક ચતિ મોહનચંદળ ગુણચંદળ

વાલીપરા-વડચાણ કેમ્પ

મેસર્સ એમ. એમ. શાહની ટ્રુપનીની

બનાવેલ.

ઉત્તમ મુગધીદાર

પવિત્ર અગરબતી

મણુ એકના નંબર ૧ રૂ. ૩૫) નંબર ૨ રૂ. ૩૦)

નંબર ૩ રૂ. ૨૨) નંબર ૪ નાં રૂ. ૧૮)

ત્યા કેસર, કરનુરી, જંબર, મુમૈય, સોનેરી રૂપેસી વરખ ત્યા બાદલો
ચરામુંચી, રોસનરી, દવાઓ, ચુરણો, એપડીઓ વીગેરે વેચનાર

ધી ન્યું પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ.

પ્રેમાચર શા મફતલાલ માણેકલાલ.

બોરલી ખબર-વીરમગામ.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૧૫૬ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ૨૧'નવધર્મ'

વિષય ક્ર- : ૨-૪

વિધાપીઠ

શ્રીમદ્વાલ્મીકીય સ્મૃતિ નમઃ

સ્વયંભૂત

શ્રી નવધણ.

શ્રી પીરજીવન પ્રવેશવાર ટુંક હકીકત.

૬-૧૨-૧ અંક પહેલો.

પ્રારંભ પ્રાર્થના—બાદ નાટ્ય વસ્તુ સુચવ.

પ્રવેશ પહેલો—સ્થળ ગિરિનાર ઉપર દેવાલય.

શીકારે નીકળેલા રા. કવાટનું સહકુટુંબ યાત્રાર્થે નીકળેલા દંડકરાજની પુત્રી ઉપર મોહાશક્તિ થવું. અચા નક નીતીમાન પુત્ર નવધણનું આવી ચડવું. પીતાના અત્યાચારનો અટકાવ. પીતા પુત્ર વચ્ચે તકરાર કચ્છના રા. લાખાકુલાણીએ વચમાં પડી સમાધાન કરવું. ટેબલ પ્રવેશ રજો—ખાયરનું મકાન.

પોતાની ખાયડીને ઘેર તેડી જવા હસ્તમનું પોતાના નોકર સાથે સાસરે આવવું. હીરબાઈની હઠ. સસરાની ગેર હાજરીમાં હીરબાઈનું હરણ કરી જવું.

પ્રવેશ ત્રીજો.—ગિરિનારની તળેટીમાં દંડકરાજની શિબિર.

નવધણના શુભચી મુગ્ધ થએલી કાન્તાનો સખીયો સહ વિનોદ. ઉત્તમ અતિથી સત્કાર અને રૂપ આતુર્યથી મોહીત થયેલી કાન્તાની નવધણ પાસે પ્રેમની યાચના. નવધણનો સ્વીકાર.

પ્રવેશ ઈશી—સ્થળ પાટણ, મૂળરાજનો મહાલય.

દંડકરાજ વિપર યુગરેલા અન્યાયારના સમાચાર, મૂળ-
રાજ તથા કર્ણ સીંહની ઉચકેરાઇ વેર લેવાની પ્રતિજ્ઞા સૈન્યની
તઇયારી. કાન્તીની મુઠવણ. નવધણુને ચેતવવા પુરૂષવેશે
જવાની તઇયારી.

પ્રવેશ ૫ મો.—સ્થળ બેઘીદનનેસ. દેવાઇતનું મકાન.

સ્વદેશપ્રેમી દેવાઇતકન્યા બેહુલની સમાનવયની સહ
અરીઓ સાથે દેશ સેવા સંબંધી ચર્ચા. દેવાઇત તથા
સામંતરાજની સોલંકીના સૈન્યને રોકવાની તથા રા. કવાટને
ચેતવવા જુનાગઢ જવાની તઇયારી.

પ્રવેશ ૬ઠો.—જુનાગઢમાં હરજમનું મકાન.

હરણ કરી લાવેલી હીરબાઇ સાથે હરજમનના ઘરસં-
સારનું ચિત્ર. સોલંકી લશ્કર સાથે આવેલા ખાચરે જમાઇ
સાથે તકરાર કરી હીરબાઇને પાછી પોતાની સાથે લઇ જવી.
પ્રવેશ ૭મો.—નવધણુનું શયનગૃહ.

વીદ્યાવશ થયેલ કુમાર નવધણુનું ખુન કરવા જતા.
રા. કવાટનો ગુપ્તવેશમાં છુપાયેલી કાંતા તથા મોંઘીળાયે
આવી અટકાવ કરવો. દેવાઇત તથા કાંતાએ યુદ્ધના
સમાચાર આપવા. સ્ત્રીપુત્રને દેવાઇતને ત્યાં રાખી રા.
કવાટનું લાખાસંગે રણક્ષેત્રમાં પ્રયાણ કરવું.

પ્રવેશ ૮મો.—રણક્ષેત્ર.

રા. કવાટના તથા સોલંકીના સૈન્ય વચ્ચે ભયંકર યુદ્ધ.
રા. કવાટનું મરવું. લાખાનું પલાયન થવું. દેખી.

(૫)

અંક ૨ નો.

પ્રવેશ ૧ લો—સ્થળ પોલીદરનેસ.

બેહલ, કાંતા તથા નવધણુ વચ્ચે પરસ્પર આનંદ વિનોદ.

પ્રવેશ ૨ નો—દેવાઇતનું મકાન.

દેવાઇતને ત્યાં રહેલ મોલીબા તથા નવધણુને રા. કવાઇના પતનના સમાચાર, ધર્મેનું દિલગીર થવું. નવધણુ કાંતા તથા મોલીબાને આશ્વાસન આપી રા. લાખાએ પોતાની સાથે કેચ લાઇ જવા. હારીયા બીજલની દારૂ પીવા માટે છ આજના પડસા માટે પોતાના લાઇ દેવાઇત સાથે તકરાર. ઘેર લેવાના જનુનની બીજલનું આજ્ઞા જવું. બાદ કર્જીસીહની બાતની મેળવવી દેવાઇતનું જુનાગઢ જવું પ્રવેશ ૩ નો—જુનાગઢમાં હાંદુ હોટલ.

હોટલમાં આહ પીવા લેખા થયેલા જુદી જુદી કોમોનાં ચાટુહરોને ચંદુત્રિય દેવાઇતનો ગોધ. આહધી થતા ગેરફાયદાનો આદર્શ ચિતાર. જનસમુહનો આ નહિ પીવા માટે અમહાર. હોટલના ચાલીકનો કોધ.

પ્રવેશ ૪ થો—પાટણ મહોલ્લો.

હીરબાઇને પાંછી પોતાને ઘેર તેડી જવા હુસ્સામનું આગરીયા ભટ્ટ ખમ્મી મોહલ્લામાં કથા કરવી. હીરબાઇનું કથા સાંભળવા ભક્તો સાથે આવવું અને ભટ્ટની સાથે પ્રેમમાં લપટાવું અચાનક ખાચરના આવવાથી પોગળ કુટી જવું.

પ્રવેશ ૫ મો—ખેતરમાં મરીજ મજુરનું રહેઠાણ.

મજુરી કરી તથા રેડીયો કાંતી કુકુંબનું મુજરાન ચલાવતા મરીજ ખેડુત ઉપર કર્ણસીંહના અનુચર દીમાળનો બુદ્ધિ-અભ્યાસાર મહાત્મા દેવાઈતા તથા અસહકારી મંડળનું વચમાં પડવું દુઃખી મરીજ મજુર કુકુંબનો અંત તથા કર્ણસીંહની કુરતા, મહાત્મા દેવાઈતાનું કેક પકડાવું.

પ્રવેશ ૬ ઠો—કચ્છ, નવધણનો મહાલય.

પુરૂષ વેશમાં રહેલી અન્તાનું નવધણ પાસે પ્રગટ થવું, વિશુદ્ધ પ્રેમવિનોદ.

પ્રવેશ ૭ મો—પાટણ, મહોલ્લો.

પહેલ હરિબાઈનું બહેર લીલામઃ શ્રીમંત શેઠ બની હરભમે તેને ખરીદ કરવી.

પ્રવેશ ૮ મો—બુનાગઢ. કર્ણસીંહનો મહાલય.

કર્ણસીંહને નવધણનો નાશ કરવાની ચીંતા. નવધણને મહાત્મા દેવાઈતાના ઘરમાં છુપાવ્યો છે એવા સમાચાર બીજાએ આપી આપ્યા. મહાત્મા તથા તેના સાતે છોકરાને પકડી મંજાવવા નવધણના છુપાવ્યા બદલ મહાત્મા ઉપર રાજદ્રોહનો આરોપ નવધણને છુપાવ્યાનો ઇન્કાર. પોતાના સાતે બાળકોનો વધ કરી પોતાની અડમ સ્વામીજીમિની કસોટી કરી ખતાવવી. ઇર્ષાથી પોતાના ભાઈના બાળકોનો વધ કરાવનાર બીજાનું કર્ણસીંહની ગોળીથી કાર થવું.

પ્રવેશ ૯ મો—જેહલ. સામંતનો નીરોષ આનંદ. બાદ
હી આગે આવી બન્નેને કેદ કરી, બુનાગદ લઈ જવા.
પ્રવેશ ૧૦ મો—કચ્છ. લાખાનો મહાભય.

કાન્તાને સહચરી સાથે વિનેદ. પોતાના દેશની ચતી
દર્દશા તથા મહાત્મા દેવાઈત કુટુંબ ઉપર કર્ણસીંહ
બુનારલા બુલ્મના ક્રમાચાર. પોતાનું વેર લેવા અને
મહાત્માને મુકલ કરવા પોતાનું રાજપુત ચેલવવા લાખા
સંગે ચલાઈ લઈ જવાની તૈયારી.

પ્રવેશ ૧૧ મો—બુનાગદ જેલખાનું.

મહાત્મા દેવાઈત, સામંત; જેહલ ઉપર ગુજરાતો બુલ્મ.
કાન્તા કર્ણસીંહ વચ્ચે લડાઈ. બાદ લાખા તથા નવધણું
આગમણ. કર્ણસીંહનો પરાજય તથા કેદ પકડાવું. દેખલો.
અંક ૩ નો.

પ્રવેશ ૧ લો—જરબાર.

પોતાનું રાજ્ય પુનઃ પ્રાપ્ત થવાથી નવધણુ લાખાનો
સંતોષ. કર્ણસીંહને દેશધાર્ણી શીશા મહાત્મા દેવાઈતને
આત્માચન તથા પુરકાર.

પ્રવેશ ૨ નો—બોડીદર પાસેનું અરણ્ય.

વનદિવાર કરવા નીકળેલી જેહલ પાસે શીકરે
નીકળેલા સીંધના શાહબાદા હમીર મોહાસકત લઈ પ્રેમની
આંગળી કરવી. જેહલની મુંઝવણ. એક માસની બહેતલ
આંગળી, બાદ સામંતને કાઢી રીતે નવધણુ ઉપર પત્ર લખી
આપી પોતાનાં બચાવ માટે આવવા બુનાગદ મોકલવો.

પ્રવેશ ઉઠે.—જુનાગઢ રાજમહેલ.

પત્ર લઈ સામંતનું નવઘણ પાસે આવી પહોંચ્યું.
જેનનાં બચાવ અર્થે સૈન્ય સહિત નવઘણનું નીકળ્યું પડ્યું.
પ્રવેશ ૪થો—ઘોર જંગલ.

ભયંકર રોગથી પીડાતા પાપી કર્ણસીંહને પશ્ચાત્તાપ.
પાપીને પાપકર્મની ભયંકર શીક્ષા જેહલના બચાવ અર્થે
જતા કાંતા નવઘણનો મેળાપ. ભાઈને દુઃખમુકત કરવા
કાંતાની દેવીની સ્તુતી દેવીએ પ્રગટ થઈ કર્ણસીંહને રોગથી
મુકત કરી નવઘણને દીવ્ય તલવારની પ્રસાદી આપી
આશીર્વાદ આપવો.

પ્રવેશ પમો— હરાજીમાંથી ખરીદ કરેલી હીરખાઈ તથા
હરભામને કુંભારના ચાકરા જેવો ઘસસાર. ખાચર
પાસે ખર્ચો ભેદ ખોલવો. બાદ સર્વનું સુધરી જવું.

પ્રવેશ ૬ઠો.—ખોડીદાર પાસેના અરણ્યમાં હમ્મીરની છાવણી.

એક માસની મુદત વ્યતીત થતી જતી હોવાથી
જેહલની મુઝવણ બાળીકા ઉપર હમ્મીરનો જુદમ તથા
ખગાત્કાર આણીને પ્રસંગે નવઘણનું આવી પહોંચવું.
લડાઈ. હમ્મીરનો પરાજય. બુલની માણી ઉભયતી એકતા

સીન દોરવું.

હમ્મીરનું સ્વભાવ. નવઘણ કાંતા જેહલ, સામંતના
હસ્તે મેળાપ. અંતિમ આનંદ.

મુખ્ય પાત્રો.

રા. કવાટ—જુનાગઢનો વિષય લંપટ રાજા.

રા. નવધણુ—તેનો નિતિમાન પુત્ર.

રા. લાખા કુલાણી—કુચનો રાવ.

મુન્દરાજ સોલંકી—મુન્દરાજનો રાજા.

દંડકરાજ—મુન્દરાજના કાકા.

કર્ણસીંહ—તેનો અવિચારી પુત્ર, જુનાગઢનો મુખ્ય.

દેવકાંત—સોલંકી દેશસક્ત બાહીર.

સ્થામતરાવ—બાહીર જાગીરદારનો સ્વદેશપ્રેમી પુત્ર જેહલનો પ્રેમપાત્ર.

હમીર—(મુન્દરા) સીંચનો શાહબહેલ.

બીજલ—દેવકાંતનો દારૂડી ભાઈ.

હરભમ—રા. કવાટનો હજુરી, હીરબાઈનો ધણી.

ખાચર—મુન્દરાજનો હજુરી, હરભમનો સસસ.

છબીસો—હરભમનો વ્રાદાર નોકર.

સ્ત્રી પાત્રો.

કાન્તા—દંડકરાજની પુત્રી, નવધણુની પત્ની.

જેહલ—દેવકાંતની કન્યા, સ્થામંતની પત્ની.

મોંઘીયા—રા. કવાટની સાંઘી પત્ની.

સુલોચના—દંડકરાજની પત્ની, કાન્તા તથા કર્ણસીંહની માતા.

હીરબાઈ—ખાચરની પુત્રી, હરભમની પત્ની.

છબીસી—હીરબાઈની ચાકરડી, છબીલાલું પ્રેમપાત્ર.

એ સિવાય દાસ, દાસીઓ, લશ્કર, સીપાઈઓ, દેવી, વાઘ, નાગ વિગેરે વિગેરે.

(૧૦)

॥શ્રી ગણેશાય નમઃ॥

રા' નવધણુ નાટકનાં ગાયનો.

—૪૦:૪—

મંગળાચરણ.

બાળાઓ—

શ્રી હરી મૃષ્ટિના વિભુવર સુખકર

પરબ્રહ્મ પરમેશ સહુના શુભ કર્તા દુઃખ હરતા....

પ્રીયકર!—શ્રી હરી.

લીલા અમુળ વિભળ છે જ્ઞાની પણ નવ કળે

ગુણગામી નિષ્કામી સુખધામી પ્રજામામી

અખિલ બ્રહ્માંડપતિની ગતિ મલી વિચિત્ર કૃતિ

વેદને પુરાણ ઉચરે.... ....વિશ્વંભર!—શ્રી હરી.

બાળાઓ—

૨.

ભારતમા કેવાં કેવાં થયાં બાળ (૨)

ભીષ્મ નેવા, કૃષ્ણ દેવા

કર્મવીર! ધીર એ ભુપાલ!

—ભારત.

દેવી વ્યક્તિ, મહાન શક્તિ. ઉરમાં જેને દેશભક્તિ.

તિલકલાલ મોહનભાગ!

હીંદના હીરા સાચા લાલ!!

—ભારત.

દામ દામીઓ—

૩

જય જય ગીરીપ્રભુ નમામિ, કલ્યાણદાતા સુખનાશાતા
 રાજ ભયહર શંતીસુધાકર, પતિત પાવન અધમોદ્ધારણુ-જય.
 ભવસિંધુ તરે તુજ કૃપાયે, માનવ દાનવ આ જગમાંહે
 ઉત્તમ ભક્તિ ન્યારીછે તારી, પ્રણામ.....પ્રણામ.....પ્રણામ-જય.

૪

હરભાઈ—ઓ બંગાદી ખુલખુલ મારા શા કાળે રીસાઓ
 હીરબાઈ—બંગાદી ખચર અહિંથી ઘરભેળા થઈ જાઓ
 છબીદો—મારા માનીતા લોભઈ સાલને બેલાવે તારા
 આપને જમાઈ

હરભાઈ—બંગાદી વરિગાળી અંતરગદ માંહે બંગાઓ
 છબીદો—જાઓ ખસો લોળી લામાને શામાટે સતાવો—મારા
 હરભાઈ—મૂલતાસી થઈ આ રાબતના મહેલોને શેલાવો
 હીરબાઈ—હુટાટેકા આપી સીધા સોનાપુરમાં જાઓ

નાની નણદીના લાઈ (૨)—ચાલ.

૫

કાન્તા—સખી જુવો કેવું ખિડ્યું ઉપવન!!

મીઠી મીઠી કુંજે મહેકે છે મીઠાં ફુલડાં!!!

સખીઓ—અહીં તારું તેવું ખિડ્યું છે યોવન!!—મીઠી.

ભાવ રસિક રમણીના નયણાં સમજાય છે

કાન્તા—નિર્મળ આ નીર વહન થાય છે!!

સખીઓ—વિરહાકુળ કોઢીલા આલાપતી જણાય છે

કાન્તા—બોલે મધુરા બોલ !

સખીઓ—મફલીની છે અમોલ, ઉરના તું લેદ બોલ—મીઠી.

કાન્તા—શિતળ સમીર અહિં સુવાસિત વાય છે જેથી
મને કંઈકંઈ થાય છે.

સખીઓ—મળશે મનમાન્યો મોહન કાં અધિકારી આમ !!

કાન્તા—કેડો છેડો તમામ ! !

સખીઓ—હૃદયે રમે કો રામ ! તેનું કહે તું નામ ! ! !
મીઠી—

૬

સખીઓ—શરમાય સખી હવે શાનેરે મનમોહન મદિર જાને

કાન્તા—શીદને અલી તું અકળાવેરે દુઃખ થાય દિલેદુર થાને

સખીઓ—બની કાન્તા તણી પટરાણી

અમે વાત અંતરની જાણી

હવે છાની વાતો કરજેરે—મન૦

કાન્તા—સુગંધાધુ પ્રેમ અજાણી સમજાય નહિ તમ વાણી

હું હારી તમથી હારીરે—મન૦

૭

કાન્તા—પ્રેમલીનાં ! પ્રેમદાનો હાથ અલી

શુદ્ધ પ્રેમથી નિભાવજો

નવધણુ—પ્રેમલીની ! સલુણી શાણી ચારી

સંસારને સોહાવજો.

મોહનની મીઠી મનહારી તું મોહિની
 પ્રીયતમજી ચંદ્ર મારા હું તમારી રોહિણી
 કાન્તા—આજ મારા ભાગ્યની ઉંચા ખીલી ખીલાવજો
 ખ્યાલ પધારી રમ ખ્યાલી પીવરાવજો
 રંગે રંગીલા રેલાવજો.....પ્રેમલીલાં

૮

કાન્તા—જન શું ગુમાન રાખે જીવણી નથી સદાની
 દીનચાર ખીલી ચંદા પલમાં દુખી જવાની
 રાવણ સરીખો બળીયો યુધે ચીને હાર્યો
 સીતાપતિ શ્રી રામે અભિમાન ઉતારી માર્યો—જ.
 જ્યારે ઇંદ્રપદ લેવા બળિને મતિ જ્યા વ્યાપી
 વામન સ્વરૂપે ત્યારે લક્ષ્માં ભૂમિને માપી—જન.

૯

જેહલ તથા આહીર ઠંન્યાઓ—

સજે શરીરે શસ્ત્ર શિરનામણી! દેશને ઉદ્ધારવા
 સંહારવા અરિ
 ગાજે દુહાંલી નાદગગનેવળી સ્હાય થા સ્વદેશીઓને
 શંભુ શ્રીહરિ!!

દેશધન અમારું જાશે દાનવો દરી!—મરે
 મદમદન કરો અરિ તણું મંગલકારી મહંત,
 વીજ્યા તમ રક્ષા કરો આશીશ છે ઉગમ ત.
 વિષમ દુઃખ ટાળીને પધારજો દરી, વીજ્યા કીર્તિ
 માગ મોતી કંઠમાં ધરી
 દિવ્ય દેહધારી, અશ્વય સુખકારી, પુનિત પદ કરી—સજે,

આહીર કન્યા—

૧૦

ધન્યરમાણી ! તું હીતચીતક શુભકરણી નીજદેશ તણી કલ્યાણી
 જોહલ-પ્રિયલગીની ! આ દેશતણી ભક્તિની ઇચ્છા હૃદયે સમાણી
 કન્યા-દેશભક્તિમાં સાર્થક શું છે મોજ મળમા ફરવું
 નાહક લોકો માટે જોઈની ! વીણ મોતે શીદ મરવું—નીજ
 જોહલ-નહિં જાંઘી શોભે ધનથી નહિં વજ્રાભૂષણથી
 શોભા જન્મભૂમિ સન્માને ઉતમ એવાં સુભુથી—ઇચ્છા
 કન્યા-સ્વદેશની શુભ સેવા કરવા મંત્ર પ્રથમ સમજાવો !
 માતૃભૂમિ ઉદ્ધારક સીદી તે અમને બતલાવો ?—નીજ
 જોહલ-જનમંડળને કુટુંબ ગણીને સાંપ સુગંધી ફેલાવો ?
 આત્મબળથી સમસ્ટીયે દિવ્ય જ્યોતિ પ્રગટાવો ?—ઇચ્છા

૧૧

જેહલ-દેશલકિતની જ્યોતિ અંતરમાં જગાવજો હોં સાયણા ?

દિવ્ય ભાવના ફેલાય ? દેશખંધુ દીલમાંદ્ય ?

નીજ કર્મ ધર્મ ધરીને જગમાં જશ રેખા દીપાવો ?-દેશ
સામંત-ચેત્ત હું સાધું સ્વદેશની ચો મુંદરી ?

અકર્મ માફ છે સાચું એ મુંદરી ? ?

જેહલ-એજ આર્થ બાળ ધર્મ ધીર થઈ સોભાવજો ?-દેશ

૧૨

બાચર-લુચ્ચા જમાઈ તેં મારી ઇજ્જતનાં આગે કરાવ્યા કાંદરા
હરભમ-પુછ્યાવીના તું મારી આપ્તબાઈ લઈને આદ્યો કચ્છાં વાંદરાં
હીરબાઈ-.....પિતાજી મારા પીયર લઈ જાય છે.

હરભમ-.....વાહના જેવું જીવન આ થાય છે.

છબીલો-કાલે સવારના બશું બજારમાં ખેરી નવીન કોઈ લાવશું

હરભમ-ત્યારે તો દીકરા હસી હસાવી નવીને પ્રીતે રમાડશું

હીરબાઈ-.....આલો પિતાજી સુખે છોડીને ફર

છબીલી-.....જુદિમાં એમના ડખો તો ગુલા છે

હરભમ-.....બાચડી થઈ લાગવું એ તમારી ભૂલ છે-લુચ્ચા

૧૩

મેંઘીબા-કુહો આવ્યો આ કાળ ઇશ ? થા સહાયરે ? ?

સ્વામિ આધારે જીવનદોરી લાગ્યે લખાયુ નહિં બગજોરી

શ. કવાટ-કરો ન કદપાંત શાગ્રી થાને શાંત બહાદા સુતરે !
 મોંધોળા-ચાલો પ્રિય બાળ ! અતિ દુઃખ ઉરે ધ્રાવરે-કુહો,

૧૪

કન્યાઓ—આ વિવેચમહી વિદવાન વનિતા પ્રબળ છે
 વળી દોમળ જેનું હૃદય કસળ વિમળ છે
 અજ્ઞાન ના ના રીતસાત નહિ સારી
 અંતરમાં જેણે ઝેરી કટારી ધારી.
 મુશિક્ષિત નારી સહકુટુંબે ભવ તરતી
 છે સદાચરણથી અક્ષય મુખને વરતી

૧૫

જોહન-અઝર અમર પદ મેળવનારી પતિવૃતા જગમાં !
 સાવિત્રી તારા સ્ત્રીતાયે દ્રૌપદી રૂકમણી કુન્તાયે
 અચળ ધીર્તી નિર્ભળ વૃત્તિથી પ્રાપ્ત કરી જગમાં
 કન્યા—પણ જોની અર્વાચિન નારી, પ્રાચિન રીતીને ભૂલનારી
 ક્યાંથી તરે ભવ સિધુ પતિ સંગ જગમાં !!
 જોહન—સતિને મુરવર મુનિ નમે છે આશીશ દઈ સન્માન કરે છે
 સતિનો મહિમા છે સર્વોત્તમ જગમાં

નેહવ—નાર શુભવતી સદા સંસારને યો મારતી !

પતિપ્રેમમાં તન્મય થઈ આદર્શ જીવન ગાળતી—નાર

પ્રભુ સમાન પતિપદ પુણ્ય જન્મને એ મુધારતી !

ગૃહિણી ધર્મ દિપાવી જગમાં ! કુટુંબને ઉદ્ધારતી—નાર

નાર મંદમતી જે પતિને નીચ સમાન પ્રમાણની !

આમુષણ ધારી નવીન નિથ સ્વચ્છંદ મુખમાં મહાલતી

મોઢીયા—વિનતિ ચારી ઉરે ધરે દયાળુ ! દુઃખવાસી !!

તત્ત્વવીચ કહે હું કેળી આંધ હે ! મોજારી !!—વિ

મનધારે નહિ ધીર ખખર ન આવા લગીર

તત્ત્વ ત્રીયાછે અધીર દુઃખ દે વિદારી !—વિનતિ

હરભમ—હુલ છે (૩) રે ખારી આતો તમારી હુલ છે.

રાનો મધુરી આશક પડ્યો છું તારાપર જીવન

આ હુલ છે રે—ખારી.

હીરબાઈ—વેરઆવોતોલો જનન માડુ પદાથી પ્રીતીના રંગેર માડુ

હરભમ.....આતો કેઈ ખાનદાન કુળ છે રે—ખારી.

છળીલી-સાબુ ભુવે જરા આંખડી ખીલાવીએ દીપલને દીપ
 દીના વેશ ભજવીએ રીસાઈ તું તાલકે રંજુલે રે-પ્યારી
 છળીલી-લીખારી ભાભડાઓ કાઢકેલ જૂલ છે પ્રાણલુના વેશમાં
 સાચા અવધુત છે બાસડી વિનનિા અવધુત છે રે-પ્યારી

૧૬

આચર-ગંભીર ગોટાજો તે કીધો કંઈ જગ્યા મારીને સીધો,
 હીરબાઈ-ના મારગો ના મારગો આ પ્રાણલુને
 હરભમ-ભાઈયાન ભાઈયાન ભાઈયાન જૂલ થઈ
 આચર-કાશું ભારી ઉચી નીચી મરદનને-ગંભીર.
 પ્રાણલુ થઈને હમતો જગને

છળીલી-.....મારો બાગને
 હરભમ-પચાવ મારી બાપુડી આ પ્રાણલુને હે કનારી-ગં.

૨૧

એકુત સી તથા બાલીકાઓ—

ભારતને ઉદ્ધારનારો રંડીયો અમોને પ્યારે

ભાણ્યોદયનો સુર્ય એ છે અમારો

સોહમ સોહમ બોલ બોલે ભારત મુતલું મનડું ડાલે

આત્મભાન આપનારો તત્ત્વા તાપ કાપનારો-ભારત

સુદર્શન ચક્રચક્રિ દેશની કરાવે ભક્તિ

દેશીઓને તારનારો મોક્ષપામ આપનારો-ભારત

૨૧

કાન્તા-જોડીય જપેછે માળ તારી જોગણી જીઆરી
 લેખ ધરીને ભમે જાનને વિસારી
 પ્રેમની વિભુલી થોળી થોડી જનેજન ખોળી-જોડીય!
 નવધણ-રનેક સેવા સારી જાણી મળી તુ સુખાગ્યે થાણી
 માનુની છે હૃદય મણી કંચ ટેક જોઈ રમણી!
 કાન્તા-જોડી તારી અંતરમાં ઉતારી જો વિહારી-જોડીય!

૨૨

જેહલ-છે કેવી જીવી રહેલી જીવનની બહાર
 વૃક્ષને વેલી વીંટી રહેલી અંતરમાં ધરી ખાસ-છે.
 માર મયુર ચક્રાર ચકોરી કેવી મનોહર સારસ જોડી
 જાનક કેલીથી જીવનગણતી રમ્ય સ્વાનોમાં આવાર-છે.
 સરજનહારે સુષ્ટિ રચી સારી કિંતમ નરનારી જોડ ખાસી
 એકલકું નહિ જીવન કામનું શૂન્ય લાગે સંસાર-છે.

૨૩

જેહલ-જાનકની કુલવાડીમાં હરશું હરશું સાચ
 રમશું નિર્મળ જેહલથી આલીને તવ હાથ
 સામત-મીઠી મેન્દ્ર મીઠા બોલ તારા જાણે વરસે છે અમૃતધાર
 જેહલ-નયનોનાં તારા તમે પ્રાણ ખાસ થાણું સહુણું સુખણું

કેનરથી કલોથ મરચંદ

પારેખ સુદરદાસ જમનાદાસ

કાપડ બજાર-તીરમગમ.

(૨૦)

સામત.....અતિ દુઃખાં તું મારા વખાણ

જે હવે—નિમજાં જીવન આ નિર્મળ થઈ ગયું

પ્રેમી પોષ્ટી આસ! મીઠી.

૨૪

દાન્તા—વાદલડી ! ધારા અમીભારા ! વરસાવ ! ! !

આસી આતઢીની ને સ્તરસાવ ! !

સખીઓ—રમણી ચિત્ત રસિકે રહાય દુઃખમાં નીશદીન મુજાપ

લલીત પ્રેમ ગીત ગાય પ્રિયમ વિરહે આહુત આપ

દાન્તા.....રસ કુંજે નિકુંજે રેલાવ ! !—વાદલડી !

સખીઓ—કુસુમ ખીલ્યું આ હરમાય મનથી એ મધુકરને રહાય

શું જે અલિ કલિ પર સહાય તોય આવી ઉરમાં અદુલ્લખ

દાન્તા.....શાન્તિ પનમાં ઉપવનમાં રેલાવ ! !—વાદલડી

૨૫

સખીઓ—મદન મહમાલી તું શાને શરમાલી,

તું શાને શરમાલી, તું હુંવે હરખાલી—મદન

અલી તારી કંચુકી ને અગે મા સમાલી

ધડક ધડક થાલી જીને તારી છાતી

જોગનના ઉગળકે તુંતો જન ગનથન ગન થાતી—મદન

કાન્તા—શીદને સતાવો સખી હું તો છું અબાણી
 માગી હોગી સમજુના ભુડી તવબાણી
 સખીઓ—પ્રીતમના ઉછરે એ આતો તનમનમાં મલકાતી—મદન

૨૬

આચર-પાદરી } આજે થઈ ગઈ સાદી થાતી મટી ઘરનાદી
 હરભામ-હીરભાઈ } સાચીરહીઆખાદીકંઠાપુરી કીધી આજ
 છબીવો-છબીકી } ખુબ જોડી મળી વાહ બંનેની આશા ફળી
 નાચો આવો આવો ધ્રુમ મચાવો આપસમાં સહુ-આજે

૨૭

દરબારી—કંચનીયો—જય જય સૌરઠ શીરતાજ રાજ !
 અવિચળ રહો અમપર નૃપાળ !—જય
 ચાવત ચંદ્ર દિવાકર તપજો.
 ન્યાય નિતી નિત્ય અંતર ધરજો
 અખંડિત યશ પામો ભૂપાળ !—જય

૨૮

જેહલ—વેગે કરજો વહાર દીન ભગીનીની
 હે ! સૌરઠના શીરતાજ ? ?
 અવસર આ સાચવ પ્રિયબંધુ વચન દીધું તે દિપાવ !
 ભણસાચરમાં સુની ભટકતી નાવ સુકાની બચાવ !—હે !

હુષ્ટ દમન કરે સહાયકથા વિર ! નહિતો જશે તુજલાજ
સમય સાધી બેઠેલો વગર શીયજ રક્ષણ કાજ ? ?—હે

૨૬

કાંતા—ભાગ્ય તણી ગતી અદભૂત ભાગી
વિચિત્ર કૃતી નીચતાની નિહાળી
સુખદુખ ચલપક્ષમાં ચલટાય !—ભાગ્ય;
માનવ મિથ્યા આશ ધરે મન કુલાઈ ફોકડ તાપ તપેલન
મૃગજળ પીવા મુખ લલચાય
વિધિને વશ જગત જણાય !—ભાગ્ય.

૩૦

કાંતા—મોહનજી ? મારા નરવર છે વ્યાસ
નયનો તારા દીલ મુજ હરનારા
મનહારી ! છળી અંતરપટ પર ધરી
સુખ સરવર કુંજ વિહારી ? ?—મોહનજી !
નવધણ—મુજમન શીતળ કરનારી ચંદા ભુતજની ન્યારી
ઉદધી અંતર રેલવનારી
કાંતા—વિશુદ્ધમનથી સેવા કરે હું તમારી
અતિ નામ સ્મરણ નિત્ય છે અક્ષય સુખકારી
શિરછત્ર ચુડામણી મારા !—મોહનજી !

૩૧

મોંધીમા—દીન તણાં હુઃખ વિહારી
ભગીનીના કબૂત નિવારી
જગતમાં અસર થઈ પ્રીતી વ્રશ ભય છવાઈ—દીન

(૨૩)

જન્મી ન કરી માતૃભક્ષેષા કર્મ કરે દીનને દુઃખ દેવા
દીધું ન તાન દુઃખ ન દુઃખ !!

પ્રભુ કૃપાર્થી મળી સંપત્તી
વ્યર્થ ગઇ જીવનની કમાઇ !!-દીન

૩૨.

હરભમ હીરગાઇ-વેલ મુડનાઇટ એટ એલ રાઇટ ફળીઆશ
આજ અમાર

એક્ટ્રસ નંબર વન પીથું આશું કચુંબર ધારી
હરભમ-આ હીરગાઇ માટે હરભમની ભારે થઇ ખુવારી
છબીલો-છબીલી માટે આ છબીલો ખોઇ છે ઇજ્જત સારી
ખાચર-પણ સસરાની બલિહારી દીધી શીખામણ સારી
હરભમ-.....સુધરી હરભમની ખ્યારી
છબીલો-.....છબીલી છબીલાની ખ્યારી
બધા-થઇ ખુશ ખુશાલી ખુશ ખુશાલી નાચે હાથ જાલી
જેહલ-

૩૩

ઠહાલા! તારો ઉગારો હે મોરારી !!

શરણ ચહું કરો ઠહાર! આશ છે તારી

જીવંત નાખ દુઃખ સિંધુ સલાવે

તારણહાક! દયા ઉર નવ લાવે

ભવમાં ભંટકી જીવ જાય મૃત્યુ વીના અવર ન ઉપાય
દુઃખ દે વિધારી !

સમાપ્ત.

જાહેર ખબર.

— સં. ૦૬ —

શ્રી મનોહર નાટક સમાજમાં લજવાતાં નાટકોની કોપડી
સમાજનો જ્યાં મુકામ હશે ત્યાંથી રોકડી કીંમત મળી શકે

નાટકનું નામ		કીંમત.	
૨૧. નવધણુ	નાટકના ગાયનો...	...	...૧-૩-
વીર છત્રસાલ	„ „ ...	...	...૦ ?
જરાસંધ	„ „ ...	...	...૦-૩-
લક્ષ્મી મુદ્રા	„ „ ...	...	...૦-૧-૦
જુદગી બલમ	„ „ ...	...	...૦-૩-૦
અહ્યકુમારી	„ „ ...	...	...૧-૩-૦
પ્રદુમ્ન કુમાર	„ „ ...	...	...૦-૩-૦
સતી વૃંદા	„ „ ...	...	...૦-૩-

માલિક

શ્રી મનોહર નાટક સમાજ

ધી ન્યુ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શા મહેતાલાલ માણેકલાલે બોરડી
બોરડી બનાવે—વીરમગામ.

